

मनोगत

एखाद्या सामान्य मनुष्याला जर रस्त्यात थांबवून विचारलं की, “तुला ब्रह्मज्ञान हवं आहे का?” तर तो प्रचंड संशयाने तुमच्याकडे बघेल आणि शीघ्रातिशीघ्रतेने तुमच्यापासून जास्तीत जास्त लांब पसार होईल! परंतु त्याला जर असं विचारलं की तुला सुख पाहिजे का, किंवा तुला तुझ्या दुःखांपासून सुटका पाहिजे का? तर मात्र तो तुमचा पिच्छा सोडणार नाही! खरी गंमत अशी की शब्दात फरक असला तरी ह्या दोन्ही प्रश्नांच्या आशयात मात्र कोणताही फरक नाही. सुख-दुःखाच्या खोट्या कल्पनांना घट्ट चिकटून बसणारा मनुष्य त्यापासून मुक्ती देणाऱ्या ब्रह्मकल्पनेच्या वाऱ्यालाही उभा राहत नाही ही खरी शोकांतिका आहे.

ज्याप्रमाणे विज्ञानाला अजून इलेक्ट्रॉन बघता आलेला नाही, फक्त त्याचं अस्तित्त्वं जाणवलं आहे, त्याचप्रमाणे ब्रह्माचं अस्तित्त्व सुद्धा सामान्य माणसाला जरी सहजी जाणवलं नाही तरी सत्पुरुषांना ते ज्ञात असतं. हे अस्तित्त्व एकाच वेळी अतिसूक्ष्म आणि त्याचवेळी अतिभव्य असं आहे. अतिभव्य म्हणजे 'हे विश्वचि माझे घर ऐसी मती जयाची स्थिर किंबहुना चराचर आपणची झाला', इतकं भव्य. आणि सूक्ष्म म्हणजे इतकं सूक्ष्म की आपल्या स्वतःच्याच देहात सूक्ष्मातिसूक्ष्म पातळीवर जर आपण गेलो तर ते आपल्याला आपल्यातच आढळतं.

हरपलेलं हे श्रेय एकदा का गवसलं की मग मनुष्याला ना सुखाची आस लागते ना दुःखाचा खेद वाटतो. सुख-दुःखापलीकडची ही अवस्था सत्पुरुषांना ठाऊक असते आणि आपल्यासारखीच ती सर्वांना ज्ञात व्हावी अशी आंतरिक तळमळ त्यांना वाटते. श्रीमद् आद्य शंकराचार्यांपासून ते अगदी समर्थ रामदास किंवा वासुदेवानंद सरस्वती स्वामी महाराजापर्यंतच्या अनेक सत्पुरुषांनी वेळोवेळी,

वेगवेगळ्या पद्धतीने आपल्यातच दडलेल्या ह्या आनंदाच्या कंदापर्यंत पोहोचण्याचा मार्ग सांगितला आहे. परंतु सोयीस्कर सुखाचे लाड पुरवण्याची सवय लागलेल्या सामान्य मनुष्याला खऱ्या सुखाचा हा मार्ग कष्टदायी वाटतो, आडवळणी वाटतो. त्यामुळे त्याची अवस्था काखेत कळसा आणि गावाला वळसा ह्या म्हणीप्रमाणेच दयनीय होते.

मग असा प्रश्न निर्माण होतो की विश्वभ्रमात चाचपडणाऱ्या आणि स्वतःच्या अंतिम हिताची दिशाच हरवलेल्या ह्या अज्ञ जिवाला सावध करावं कसं? त्यासाठी गुरुमहापरंपरेमध्ये जो मार्ग सांगितला आहे तो म्हणजे त्या सद्गुरूंना शरण जा आणि त्यांच्या पायापाशी बसून ते ज्ञान मिळवा. थोडक्यात विश्वभ्रमातून सुटण्यासाठी आत्मज्ञानाला पर्याय नाही आणि आत्मज्ञानासाठी आवश्यक असलेल्या शरणागतीलाही पर्याय नाही!

स्वामी महाराजांसारख्या आत्मज्ञानी महापुरुषाने आयुष्यभराच्या तपश्चर्येनंतर त्यांना प्राप्त झालेल्या ब्रह्मज्ञानाचा अर्क काढून त्यापासून ह्या 'नवरत्नमाला' स्तोत्राची निर्मिती केली आहे. ह्या स्तोत्राचं आध्यात्मिक मूल्य अतिशय उच्च आहे. अत्यंत गहन अशा भारतीय तत्त्वज्ञानाची चर्चा, त्यातले सिद्धांत स्वामी महाराजांनी सरळ सोप्या शब्दांमध्ये उलगडून सांगितले आहेत. सकाळी उठल्यापासून रात्री निजेपर्यंत आपण करत असलेल्या सुख-दुःखाभोवतीच्या धावपळीतून अल्पसा वेळ काढून ह्या स्तोत्रात दडलेले ज्ञानकण मनापासून वेचण्याचा प्रयत्न जर केलात तर आपणही त्या ब्रह्माची ओळख करून घेऊ शकाल ह्याची निश्चित खात्री बाळगा. त्यात अशक्य किंवा अतर्क्य काहीच नाही. अट एकच की त्यासाठी प्रचंड तळमळ पाहिजे. जणू आपल्या डोक्याला आग लागली आहे आणि ती आग विझवण्यासाठी आपण सद्गुरूंकडे जाऊन त्यांना सांगता आहात की माझी दुसरी कोणतीही मागणी नाही, मला ह्या मायेतून आता सोडवा! अशा खऱ्या तळमळीने जेव्हा हे ज्ञान घेण्याचा प्रयत्न कराल

तेव्हाच ते ज्ञान इंद्रियांच्या माध्यमातून बुद्धीत झिरपेल, रुजेल आणि त्यातून ज्ञानवृक्षाचा उगम होईल. अशा ज्ञानवृक्षाची सावली प्रत्येकाच्या जीवनात निर्माण व्हावी, हीच सद्गुरुतत्त्वाचरणी प्रार्थना!

.....श्री बापट गुरुजी